



**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor  
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum  
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,  
Coordinatus, Seu Omnes ...**

**Diana, Antonino**

**Lugduni, M. DC. LXXX.**

23. An possit Episcopus dispensare in lege Pontificia, quando in ea dispensare posse conceditur, non tamen cui concedatur? Et aliqua notabilia circa hoc in textu hujus Resolutionis explanantur. Ex ...

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)



**H**ic casus frequenter potest accidere, & quidem si dubium sit positivum, non excludens probabilitatem, potest dispensandus absque dispensatione operari; nam sequitur opinionem probabilem. Ita Barboza de potest. Episc. part. 2. alleg. 35. q. 18. difficultas verò est, quando dubium est negationem, & iudicium, affirmare quis non potest dispensationem superuacaneam esse; & quidem in hoc casu Bonacina de legib. disp. 1. q. 1. punct. 1. n. 18. putat dispensationem petendam esse à Pontifice.

Sup. hoc supra in Ref. 20. & 21. & in aliis posit. in annot. prima Ref. huius annot.

Sup. hac potestate in fine Ref. 1. not. præterita, &c.

Sup. hoc infra in Ref. 24. & 25. & lege etiam doctrinam Ref. 23. & ex Ref. 27. §. Probatur, ad medium, &c.

Et sup. hoc quod hic asseritur de Episcopis infra in Ref. 27. & in aliis Ref. & §. eius primæ not.

2. Sed Castrus Palatus in opere morali, tom. 1. tr. 3. disp. 6. punct. 5. n. 10. existimat, quod si agatur dubium sit, an casus indigeat, vel non indigeat dispensatione, reputandum esse non indigere, quia tunc præsumptio pro libertate; si verò inclinet te dispensationem indigere adhuc existimat te reputari posse non indigere illam; quia non debes censeris aliquo præcepto seu lege obligatus, si de lege moraliter certum non constet. Sed dato, & concessio, quod in tali dubio necessaria sit ad rectè operandum, dispensatio Episcopalis sufficit; quia Pontifici non videtur reservatus casus dubius, & potestas dispensandi late est interpretanda. Ita Barboza ubi supra, n. 19. Eusebius Sa. ver. dispensatio, n. 1. & hanc sententiam probabilem esse docet Salas de leg. disp. 104. n. 28. & loquens de voto reservato docet Suarez de Relig. tom. 1. lib. 6. c. 26. n. 6. & Sanchez in Summa, tom. 1. lib. 4. c. 49. n. 26.

3. Notandum est hic obiter, vt supra etiam cursim adnotauimus, aliquos docere, Prælatum inferiorem posse dispensare in legibus Superioris, si ei interdictionum non est. Ita D. Antonius part. 1. tit. 17. §. 20. Sotus in 4. dist. 27. q. 1. art. 4. §. at quo tandem Couarruu. in cap. alma mater. part. 1. §. 7. n. 8. & alij. Et hanc sententiam probabilem esse putat Bonac. de legib. disp. 1. q. 2. punct. 1. n. 27. & alij, & faciunt pro hac sententia Sanch. de mat. tom. 1. lib. 1. disp. 61. n. 3. & DD. quos citat Barboza de potest. Episc. part. 2. alleg. 33. n. 17. asserentes Episcopum in sua Diocesi posse quidquid potest Papa in tota Ecclesia, nisi à Pontifice prohibeatur.

4. Verum ego contrariæ sententiæ tanquam probabiliori adhæreo, quam tuetur Gutierrez in qq. can. lib. 1. c. 5. n. 10. Suarez de legib. lib. 6. c. 24. n. 4. Basiliius Ponsius de matrim. lib. 8. c. 6. n. 1. Salas de legib. disp. 20. sect. 3. n. 20. Barboza, & Bonacina ubi supra, & colligitur ex cap. cum inferior, de maior. & obediens. & ex Clem. Ne Romani, de elect. ubi auctor inferiorum non potest superioris iura mutare. Adde quod plures sunt irregularitates, & inhabilitates à iure statutæ, in quibus nequeunt Episcopi ex proprio munere dispensare, etiam si non inueniantur prohibita.

## RESOL. XXIII.

An possit Episcopus dispensare in lege Pontificia, quando in ea dispensare posse conceditur, non tamen cui concedatur?

Et aliqua alia notabilia circa hoc in textu huius Resolutionis explanantur. Ex part. 8. tr. 3. Ref. 18.

Ad elucidandam doctrinam huius Ref. lege duas Ref. seqq. & §. Notandum, Ref. præterita, & infra ex Ref. 27. §. Probatur, ad medium, vers. Vnde, & inferius iu tr. 3.

**H**anc questionem clarè, & doctè pertrahat Amicus tom. 5. disp. 6. sect. 5. n. 63. & seqq. ubi sic asserit. Quotiescumque in canone, seu lege superioris additur, nisi in ea dispensetur, nec explicatur, à quo facienda sit dispensatio: tacite censetur superior facultatem dispensandi inferiori Prælato concedere, hanc regulam tradunt communiter Theologus, Canonistæ. Ratio regulæ est, quoniam nullum debet esse verbum in lege, aut canone, quod suum effectum non habeat. At nisi verbum nisi dispensetur, in lege, vel canone superioris positum, intelligatur per Prælatum inferiorem, nullum habebit effectum; ergo. Maior patet; quia nullum verbum otiosum ac frustraneum præsumitur legislator in sua lege ponere. Minor probatur; quia cum certum sit, per superiorum in tali lege, vel canone dispensare posse, frustra tale verbum in ea poneretur, nisi per illud legislator intelligeret, potestatem dispensandi inferioribus Prælati concedere. Ab hac regula.

2. Excipitur primo, nisi lex, vel canon superioris astringat solum Prælatum inferiorem: quia tunc non videtur esse mens superioris, vt ipse Prælatum inferior possit secum ipse in propria causa dispensare. Nam licet hoc non repugnet, vt supra ostensum est; non est tamen absq; urgente causa admitendum. Vnde consultius esse diximus, si id semper per alium fiat. Dixi solum Prælatum: quia si simul cum Prælato astringat superior communitatem, non dubito, quin possit tunc superior directè dispensando cum tota communitate, indirectè etiam & mediatè dispensare secum.

3. Excipitur secundo, nisi canon sit solius Pontificis, & non etiam alicuius Concilij Generalis, cuius decretis vt derogetur, necessaria est expressa mentio: nec sufficit tacita & implicita Pontificis concessio, vt ordinaria praxis docet, & communiter testantur Doctores, qui legi possunt apud Henricquez lib. 7. de Indigent. c. 27. n. 3. in comment. sub littera S. & Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 26. n. 7.

4. Ceterum etsi omnis casum, etiam Concilij Generalis, à Pontifice dimanet, aliquis tamen peculiariter tribuitur Pontifici, aliquis Concilio, ratione originis, ex qua eius materia ortum ducit. Etenim si ortum ducit ex Pontifice, quia nimirum Pontifex fuit primus, quis canonicam materiam Concilio discutendam proposuit, dicitur canon, seu lex Pontificis: contra verò si ortum ducit ex Concilio, quia Concilium eius canonicam materiam primò examinandam ac definiendam proposuit, dicitur lex, seu canon Concilij, esto similitatis robur accipiat à Pontifice: signa autem ex quibus dignosci possit, quæ decreta originem ducant ex Pontifice, quæ verò ex Concilio, hæc esse possunt. Quando Pontifex legem seruandam proponit, nulla mentione facta Concilij, tunc signum est, illam proponere vt suam; quando verò illam seruandam proponit autoritate Concilij, vult vt acceptetur tanquam lex Concilij. Verum illam proponit nisi verbis: Sacro approbante Concilio: autoritate facti Concilij decernente nobiscum sacro Concilio: definitum eum, vel ex consilio Concilij; quoniam, vt optimè cum aliis aduertit Sanchez lib. 8. de matrim. disputat. §. num. 11. consensus, cum sit actus voluntatis, importat immediatum influxum in legem per modum obligantis. Consilium, cum sit actus intellectus, importat remotum dumtaxat influxum in legem per modum tantum dirigentis & consulentis. Præterea quando in ipsa canonis subscriptione additur, ex Concilio, originem trahere censetur ex Concilio: nam particula ex, proximam causam denotat. Secus si dicatur, in Concilio; quia tunc si Concilio interfuit Pontifex, originem duxisse censetur ex ipso Pontifice, solumque per huiusmodi verba significatur, illum editum fuisse in Concilio.

5. Contra hanc exceptionem sentit Sanchez citata disputat. qui non obstante, quod ipse putet decretorum Concilij Generalis faciendam esse expressam mentionem, vt illis derogare censetur: adhuc tamen docet, posse Episcopum dispensare in canone, quando Pontifex concedit in eo dispensari posse, etiam si talis canon originem ducat ex Concilio, cumque Concilij autoritate seruandum proponat: alioqui frustraneè, inquit, adderentur ea verba, cum nullum haberent effectum. Sed dicendum cum aliis, ea verba poni, ne sit postea opus speciali mentione Concilij,

Sed ego, vide etiam aliam Ref. eius sequenti.



Concilij, quando Pontifex talis decreti dispensationem concedit.

6. Excipiunt tertio aliqui, quando lex, vel canon iniungit penam, quae a solo supremo Principe iniungi potest: nam tunc sicut solius supremi Principis est, penam imponendo damnare: ita eiusdem solius erit, penam tollendo, absolueret, cum eius sit solvere, cuius est damnare. Hanc tamen exceptionem cum Alciato reiecit Sanchez lib. 8. de Matrimo. disput. 5. n. 4. Dicitur eodem fundamento: quia aliqui verbum, nisi dispensatur, frustra poneretur. Sed dici posset illud poni ad faciendum imperandum ab ipso supremo Principe dispensationem. Et haec omnia docet Amicus loco citato, cui ego addo Merollam tom. 2. disput. 4. c. 6. dub. omnino videndum; qui optime materiam hanc examinat.

RESOL. XXIV.

An Episcopus iure Ordinario possit dispensare in lege Concilij, seu Summi Pontificis, quoties facultas dispensandi non admittitur? Et notatur, quod quando Concilium, seu Summus Pontifex censuram abolutionem non referat, potestatem Episcopis abluendi ab illa videtur concessisse. Ex part. 3. tr. 5. & Misc. 2. Ref. 23.

1. Negativam sententiam docent communiter Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 2. disput. 40. num. 1. & tom. 2. lib. 7. disput. 7. num. 6. vbi sic asserit. Eo ipso quod lex editur a Pontifice vel Concilio, nec conceditur dispensatio, nequit Episcopus dispensare, sed censetur reservata dispensatio, propter id principium generale, quod inferior nequit in lege superioris dispensare. Ita Sanchez, & novissimè Volinus de potest. Episc. cap. 57. §. 1. Alcius de censuris tom. 2. disput. 8. cap. 3. ver. sed contra. Barboza de potest. Episc. part. 2. allegat. 13. num. 18. Reginaldus in practi tom. 3. lib. 31. cap. 27. num. 202. Molinus de ritu nup. lib. 2. differ. 11. num. 745. Gutierrez in can. 99. lib. cap. 5. num. 10. Gratianus in disputat. forensib. cap. 397. nuper. 33. & alij penes ipsos.

2. Non recte tamen aliquos contrarium docere, & quia apud me Basilium Pontius instar multorum est, ponam eius verba lib. 6. de matrim. cap. 8. n. 11. vbi sic asserit. Quartum an Episcopus dispensare possit, ut adhibeatur solemnitas nuptialis temporibus prohibitis. Equidem olim iure ordinario potuisse Episcopum dispensare, indubitatum est. Deinde extraordinario iure planum videtur dispensare posse, scilicet si aliquis casus urgeat, & non sit facilis aditus ad Pontificem, sicut in multis aliis iudicandum est. An autem extra hunc casum post legem latam a Concilio universalis dispensare possit Episcopus, ex eo pendet an inferior Ordinarius in lege lata a Superiori possit aliquando dispensare, quod nulli negant, quos refert, & sequitur Sanchez, alij de contra affirmant posse, sequitur Sotum in 4. dist. 32. q. unic. art. 3. in fine, qui nec sunt numero pauci, nec auctoritate inferiores; quorum accedo sententia. Dispensare itaque Episcopum posse assero, interim dum illi non admittitur facultas dispensandi. Ita Pontius, qui magnam tribuit Episcopis auctoritatem, vnde etiam si facilis esset aditus ad Summum Pontificem, possent ex iusta causa, & de iure ordinario super leges Concilij generalis dispensare. Sed his non obstantibus, ego a negativam sententiam non desciderem.

3. Notandum verò hic obiter, quod stando in prima sententia, quam ego teneo, quando Concilium, seu Summus Pontifex censuram abolutionem non re-

feruat, potestatem Episcopis absolventi ab illa videtur concessisse. Ita Miranda in manuali Pral. tom. 2. quest. 30. art. 10. concl. 2. Sanchez de matrim. tom. 2. lib. 1. disp. 61. num. 3. Suarez de legibus lib. 6. cap. 14. num. 2. Henriquez lib. 10. cap. 35. num. 2. in glossa litera P. 194. Saytus de cens. lib. 2. c. 19. a num. 2. Gutierrez can. 99. lib. 1. cap. 5. & alij communiter.

not. praerogativa & signanter in tom. 5. tract. 1. Ref. 27. & supra in fine §. Norandus Ref. 22. &

RESOL. XXV.

An Episcopus sine aliqua delegatione possit dispensare in legibus Summi Pontificis, quando non constat a Pontifice restrictam fuisse potestatem illius? Et an quicquid potest Papa in toto Orbe, potest Episcopus in sua Diocesi, nisi expresse prohibeatur. Et inter cetera, quae in corpore huius Resolutionis explanantur, & inferuntur, tandem notatur Parochos non posse dispensare in legibus, si attendatur ius praesens, sed ex consuetudine tamen dispensat in ieiuniis, & observatione Festorum, etiamsi a Patri possit Episcopus. Ex part. 8. tract. 3. Refol. 11.

1. Vidam asserunt, quia Episcopus est Pastor ordinarius in sua Diocesi, sicut Pontifex in toto Orbe, licet sit ipsi subiectus: ergo in ijs, in quibus Pontifex non limitat eius iurisdictionem, habet potestatem ordinariam; & sic potest dispensare in omnibus casibus non reservatis Papae: sicut Confessor ordinarius potest absolueret ab omnibus peccatis non reservatis Papae, aut Episcopo. Suadet etiam haec sententia in capite nuper, de sententia excom. in 6.

Sup. hoc in Ref. praerogativa, & in aliis eius primae annor.

2. Vbi eo ipso quod Papa sibi non reservat abolutionem excommunicationis, potest inferior Praelatus ab ea absolueret: ergo similiter eo ipso quod non reservat sibi dispensationem, potestatem dispensandi concedere videtur. Secundo, gravius est dispensare in votis, quam in legibus; quia haec sunt mere humanae: vota verò obligat iure diuino naturali; sed Episcopus potest dispensare in omnibus votis non reservatis superiori: ergo, &c. Tertio, quia in legibus Festorum, & ieiuniorum dispensat Episcopus, eo quod illi prohibitum est: ergo idem est in aliis legibus Pontificis, in quibus dispensatio non fuerit illi prohibita. Quarto, quia dispensatio in his legibus est moraliter necessaria ad bonam populi gubernationem: ergo cum haec gubernatio committitur, consequenter datur haec potestas, nisi peculiariter excipiatur. Et ita hanc sententiam tenent Doctores, quos citat, & sequitur Basilium Pontius in relect. de sacram. confirm. part. 4. cap. 3. n. 5. quibus ego addo Valerum in differet. vtriusque foris verb. Dispensatio, differ. 8. Vegam in cap. 4. de iudicis, §. de adulteris, num. 41. & in cap. 2. eodem tit. n. 150. & 152. Solorzanum de Indiarum iure, tom. 2. lib. 3. cap. 10. numer. 31. Marchinum de Sacramento. tract. 1. part. 2. cap. 13. num. 19. Anganum de legibus, lib. 2. controvers. 5. num. 25. Torre in 2. 2. D. Thomas, tom. 1. quest. 87. art. 3. disput. 8. num. 3. Monetam commun. vlt. volum. cap. 5. num. 330. Homobonum in resp. cas. conscient. tom. 1. part. 2. resp. 67. & part. 4. resp. 207. Baumium in Theolog. moral. tom. 3. lib. 2. tract. 9. quest. 12. assert. 3. & alios, asserentes, Episcopum idem posse circa sibi subditos, quod Papa in universalis Ecclesia, nisi circa expressè reservata.

Sup. hoc in Ref. seq. ad lin. 6. §. alter casus 8.

Sup. hoc infra in hac ipsa Ref. a §. Itaque, vique ad §. Hinc & magis late infra in Ref. 27. & supra in fine §. Norandus Ref. 22. &

3. Sed ad propositam questionem negativè omnino respondendum est ex auctoritate D. Thomae in part. 3. quest. 97. artic. 4. ad 3. vbi sic ait. In lege humana publica non potest dispensare, nisi ille, a quo lex auctoritatem habet, vel is, cui ipse commiserit. Consentiantque huic sententiae ferè omnes Doctores, quorum plures refert, & sequitur Suarez lib. 3. cap. 4.

LA N A E  
Omnia  
O. III. IV. V  
E. III

